

Deloitte Kiber Təhlükəsizlik və Texnologiya Xəbərlərinin icmalı 19-cu buraxılış

Azərbaycan

Azərbaycanda milli antivirus proqramı yenilənir

Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidməti milli antivirus proqramının yeni versiyasını buraxmağa hazırlaşır.

Qurumun idarə rəisi qeyd edib: "Bir müddət əvvəl milli antivirusun "beta" versiyasını buraxmışdıq. Hazırda isə yeni versiyanın buraxılışına hazırlaşırıq. Onun gələn ilin ortalarına qədər hazır olması gözlənilir. Növbəti versiyanı daha fərqli formada işləməyi düşünürük. Belə ki, bu versiya "cloud base" ("bulud bazası") kimi işləyəcək, yəni təhlükələri hökumət buludunda analiz edəcək. Bu isə imkan verəcək ki, kompüterlərdəki məlumatların analizinə daha az vaxt sərf olunsun.

Həmçinin indiki arxitektura klassik antivirus mexanizmi üzərində qurulub. Amma yeni antivirusda bu, bir qədər fərqli olacaq və davranış analizi əsaslı metod mövcud olacaq. Bu bizə imkan verəcək ki, tanımadığımız virusların da təhdid doğurub-doğurmadığını müəyyən edək."

Mənbə: xeberler.az, 29 noyabr 2021

Rəqəmsal ödənişlərdə dələduzluqla mübarizə məqsədilə tədbirlər planı hazırlanıb

Azərbaycan Banklar Assosiasiyasının (ABA) ekspertlərinin də yaxından iştirakı ilə "Rəqəmsal ödənişlər sahəsində dələduzluq halları ilə mübarizə məqsədilə Tədbirlər Planı" hazırlanıb.

ABA-nın icraçı direktoru qeyd edib ki, tədbirlər planı rəqəmsal ödənişlər sahəsində dələduzluq halları ilə mübarizə tədbirlərinin effektiv koordinasiyası, bu sahədə infrastrukturun yaradılması, effektiv kommunikasiyanın qurulması və peşəkarlığın artırılması kimi əsas istiqamətləri özündə birləşdirir.

Mənbə: xeberler.az, 29 noyabr 2021

Dövlət Xidməti: "III rübdə 46 milyona yaxın zərərli keçid bloklanıb"

"Təkcə bu ilin III rübündə Azərbaycanda 45,91 milyon zərərli keçid, 732,3 min zərərverici bloklanıb". Bunu Bakıda keçirilən kibertəhlükəsizlik konfransında Xüsusi Rabitə və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidmətinin idarə rəisi bildirib.

O, həmçinin deyib ki, təmsil etdiyi qurum indiyə qədər kibercümləmə həyata keçirən hakerlərin sistemlərinə müdaxilə etməyi bacarıb, lazımi informasiyaları əldə edib, hakerlərin yeni hədəflərini müəyyənləşdirib.

Mənbə: xeberler.az, 29 noyabr 2021

Kompüter insidentlərinə qarşı Mübarizə mərkəzi ölkə vətəndaşlarına xəbərdarlıq edib

Son zamanlar gənclər arasında yayılan və yaxud reklam olunan video reklamlara baxmaqla qısa müddətdə pul qazanma vəd edən yeni saxta portallar yayılmağa başlayıb.

"VIMEOVIDEO.NET, VIDEOWALLET.NET kimi müxtəlif domen adları altında yayılan belə saxta kompaniyalara qarşı vətəndaşları ehtiyatlı olmağa çağırırıq. Adətən belə videolar hesablarda ödəniş toplandığını göstərir, lakin, hesabdakı ödənişin karta ödənmə müddətini qısaltmaq üçün hesab açan tərəfdən əlavə ödəniş tələb edərək onu aldadır", - deyərək qurum bəyan edib.

Mənbə: xeberler.az, 18 noyabr 2021

Azərbaycanda üztanıma ilə ödəniş sistemi tətbiq ediləcək

Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin Məlumat Hesablama Mərkəzi (MHM) tərəfindən üztanıma texnologiyası ilə ödəniş sistemi hazırlanır.

Mərkəzin direktor müavini deyib ki, bu, istifadəçiyə biometrik məlumatları bank kartına və ya hesabına bağlayıb, kamera vasitəsilə üzünü skan edərək ödəniş həyata keçirməyə imkan verəcək.

Mərkəzin direktor müavini həmçinin əlavə edib ki, MHM tərəfindən davamlı olaraq beynəlxalq təcrübənin öyrənilərək ölkəyə gətirilməsi, rəqəmsal xidmətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi

və bu xidmətlərə əhalinin əlçatanlığının artırılması məqsədilə strateji layihələr, həmçinin ardıcıl işlər həyata keçirilməkdədir.

Mənbə: xeberler.az, 5 noyabr 2021

Azərbaycan kibertəhlükəli ölkələr reytingində 56-cı yerdə qərarlaşıb

Azərbaycan qlobal kibertəhlükəli ölkələr reytingində ("Global Cybercrime Report: Which Countries Are Most At Risk?") 56-cı yerdə qərarlaşıb. Reytingdə ümumilikdə 94 ölkə yer alıb.

Tədqiqatçılar beş kibertəhlükəsizlik indeksi və göstəricisindən əldə edilən məlumatları birləşdirərək, ölkələri müvafiq kiberrisiklərə görə sıralayıblar.

Bu göstəricilər ölkələrin kibertəhlükəsizlik tədbirlərinə görə sıralandığı Milli Kibertəhlükəsizlik indeksi (NCSI) və Qlobal Kibertəhlükəsizlik indeksi 2020-nin məlumatları daxildir.

Siyahıda Azərbaycan Latviya ilə 56-cı yeri bölüşüb. MDB ölkələri arasında Azərbaycan bir sıra göstəricilər üzrə Qazaxıstanı, Özbəkistanı, Ukraynanı, Ermənistanı və Qırğızıstanı qabaqlayıb.

Mənbə: xeberler.az, 3 noyabr 2021

MDB

Rusiya

Rusiya Federasiyasındakı smartfonların 33%-ə qədəri prosessor vasitəsilə telefon dinləmələrinə həssas ola bilər

Araşdırmalara görə, ruslar MediaTek prosessorları vasitəsilə telefon danışıqlarının dinlənməsi ilə hədələyə bilərlər. Bu şirkətin mütəxəssisləri Tayvan istehsalı olan prosessorlarda müəyyən ssenarilərdə hücumçulara proqramlar vasitəsilə onların zənglərini dinləməyə imkan verən boşluqlar aşkar ediblər. Mütəxəssislərin fikrincə, bu qüsurlardan istifadə etmək son dərəcə çətin, lakin belə bir fürsət var. Analitiklərin fikrincə, həssas MediaTek prosessorlarında smartfonların payı 33%-ə çata bilər. Onlar əsasən aşağı və orta qiymət kateqoriyalı, 8 ilə 30 min rubl arasında olan cihazlarda istifadə olunur.

Mənbə: iz.ru, 25 noyabr 2021

Fırılacaq rusların məlumatlarını əldə etmək üçün yeni yola əl atırlar

Fırılacaq rusların şəxsi məlumatlarını əldə etmək üçün Rusiya Federasiyasındakı iri bankların investisiya layihələrini təqdim edən sxemdən getdikcə daha çox istifadə edirlər. Platformaya daxil olmaq üçün fırılacaq istifadəçiyə kiçik bir sınaqdan keçməyi, sonradan gələcəkdə ünsiyyət saxlamaq üçün şəxsi məlumatlarını daxil etməyi təklif edirlər. Daha sonra kibercinayətkarlar əldə etdikləri məlumatları satırlar və ya digər fırılacaq fəaliyyətləri üçün istifadə edirlər.

Mənbə: iz.ru, 16 noyabr 2021

Rusiyada yeni blokçeyn növü hazırlanıb

Innopolis Universitetinin mütəxəssisləri yeni InnoChain sənaye blokçeynini hazırlayıblar. Qeyd olunur ki, yenilik hər kəsin qoşula biləcəyi ənənəvi açıq blokçeynlərdən fərqlidir. InnoChain üzv təşkilatlar tərəfindən idarə olunur və yeni üzvün əlavə edilməsi qalanların razılığı ilə həyata keçirilir. İnkişaf biznes proseslərinin şəffaflığını təmin edir, çünki bütün iştirakçılar əməliyyatların hər bir addımını görür, bu da sənədlərdə qanunsuz dəyişiklikləri istisna edir.

Mənbə: iz.ru, 8 noyabr 2021

Qazaxıstan

Qazaxıstan şirkəti süni intellektə əsaslanan məlumat sızmasından mühafizə sistemi hazırlayıb

Qazaxıstanda “Qazaxıstanın Kiberqalxanı” təhlükəsizlik konsepsiyasının həyata keçirilməsi çərçivəsində informasiya sistemlərinin sahiblərini onların mühafizəsini təmin etməyə məcbur edən bir sıra qanunvericilik aktları qüvvədədir. Bundan əlavə, “İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları və informasiya təhlükəsizliyi sahəsində vahid tələblərin təsdiq edilməsi haqqında” 832 nömrəli ayrıca Hökumət Qərarına əsasən, müəyyən təşkilatlar istifadəçilərin və işçilərin hərəkətlərinə və informasiya emalı vasitələrinin istifadəsinə nəzarət etməli, hadisələri və insidentləri qeydiyyatda almalı və məlumatlara nəzarət etmək və qorumaq üçün digər tədbirlər görməlidirlər. İnformasiya təhlükəsizliyi mütəxəssisləri bu qanunvericilik incəliklərini başa düşməyə məcburdurlar. Və bazarda güclü kadr çatışmazlığı və ixtisaslı mühafizə kadrlarının çatışmazlığını nəzərə alsaq, informasiya təhlükəsizliyi üçün bütün qanunvericilik tələblərinin təmin edilməsi biznes üçün dözülməz bir yükə çevrilir.

Mənbə: profit.kz, 26 noyabr 2021

Qazaxıstanda O3b peyk sistemi vasitəsilə yüksəksürətli internetin sınaqdan keçirilməsinə başlanılıb

Global peyk operatoru SES, Respublika Kosmik Rabitə Mərkəzi və AsiaNetCom ilə birlikdə O3b peyk bürcündən istifadə etməklə Qazaxıstanda sınaq layihəsinə start verib. Bir ay ərzində Qazaxıstanın ucqar kəndlərində (Akterek, Şilibastau və Beriktaş) peyk rabitə kanalları vasitəsilə internetə çıxış sınaqdan keçiriləcək. Unikal SES O3b sisteminə orta yer orbitində geostasionar olmayan rabitə peykləri daxildir. Onlar Yer səthindən 8 min km məsafədə yerləşirlər. Nəticədə, peyklər və yer terminalı arasında siqnal dörd dəfə daha sürətli ötürülür. Sınaq zamanı internetə çıxışın aşağı axınında 380 Mbit/s, yuxarı axınında isə 120 Mbit/s sürətə çatmaq mümkün olub. Bu rəqəmlər peyk vasitəsilə Qazaxıstanda indiyə qədər qeydə alınan rekord sürət olub.

Mənbə: profit.kz, 22 noyabr 2021

Qırğızıstan

Qırğızıstanda IGov konsepsiyası tətbiq edilir

Qırğızıstanın Rəqəmsal İnkişaf Nazirliyi IGov (innovativ hökumət) konsepsiyasına uyğun olaraq dövlət işinin innovativ modelini tətbiq etməyə başlayıb. IGov tətbiqinin nəticəsi rəqəmsal xidmətlərin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, eləcə də onların təqdim edilməsində insan amilinin azalması olmalıdır.

“Biz təkcə prosesləri avtomatlaşdırıb rəqəmsal sahəyə köçürmürük, bütövlükdə yanaşma və idarəetmə sistemini dəyişirik. Qırğızıstanda rəqəmsal transformasiyanın həyata keçirilməsinin başlanması ilə rəqəmsal ekosistemin əsas elementləri yaradıldı. IGov tətbiqi fərqli rəqəmsal sistemlərə və həllərə yanaşmaların strukturlaşdırılması və unifikasiyası mərhələsidir. IGov konsepsiyası nəzarət edən/diqət edəndən rəqəmsal dövlətin cəmiyyətlə yardımçı, çevik qarşılıqlı əlaqəsinə keçiddir”, – deyən nazir bildirib.

Mənbə: profit.kz, 17 noyabr 2021

deloitte.az

Deloitte adı Deloitte Touche Tohmatsu Limited şəbəkəsinə daxil olan üzv şirkətlərdən birinə və ya bir neçəsinə və əlaqədar müəssisələrinə aid ola bilər. DTTL ("Deloitte Qlobal") və bu şəbəkəyə daxil olan hər bir üzv şirkət ayrı-ayrılıqda hüquqi şəxslər və müstəqil müəssisələrdir. DTTL müştərilərə xidmətlər göstərmir. Ətraflı məlumat üçün www.deloitte.com/about sahifəsinə daxil olun.

Deloitte global səviyyədə audit və əminlik, konsaltinq, maliyyə, risk, vergi üzrə məsləhət xidməti və digər əlaqədar xidmətlər göstərən aparıcı markalardandır. 150-dən çox ölkədə və ərazidə xidmətlər göstərən üzv şirkətlər şəbəkəsi Fortune Global 500® üzrə beş şirkətdən dördünə öz xidmətlərini göstərir. Deloitte-un təxminən 330,000 peşakar mütəxəssisinə təklif etdiyi fərq yaradan hallar haqqında ətraflı məlumat üçün www.deloitte.com/about sahifəsinə daxil olun.

Bu məlumatda yalnız ümumi informasiya əks olunur və Deloitte Touche Tohmatsu Limited şirkətlərindən, onun üzv şirkətlərindən və ya əlaqədar müəssisələrdən (birlikdə "Deloitte Şəbəkəsi") hər hansı biri bu məlumat vasitəsilə peşakar məsləhətləşmə və ya xidmətlər təmin etmir. Maliyyə fəaliyyətinizə və ya müəssisənizə təsir göstərə biləcək hər hansı qərarlar qəbul etməzdən və ya tədbirlər görməzdən əvvəl peşakar mütəxəssis ilə məsləhətləşmək daha məqsəda uyğundur. Deloitte Şəbəkəsinə daxil olan heç bir müəssisə bu məlumata istinad edən hər hansı şəxsin maruz qaldığı zərəra görə məsuliyyət daşımır.

Nobel pr. 25E, Bakı Ağ Şəhər Ofis Binası
Bakı, AZ1025, Azərbaycan Respublikası

© 2021 Deloitte & Touche MMAC. Bütün hüquqlar qorunur.

Field Code Changed

Field Code Changed

Field Code Changed